

Opponencia

Krajcsi Sarolta diplomatervéhez
Ötvösház a Szerb utcában

A telek illetve a tervezési terület az önmagában is szűk Szerb utcában lévő még szűkebb foghíjtelek, mely méretében alig nagyobb mint a környező zárt udvaros bérházak belső udvara. Évek óta üresen áll, alapvetően szinte lehetetlen helyzetet képvisel a városi szövetben – mégis szinte állandóan visszatérő helyszíne az építész diplomázók terveinek. Az extrém helyzet, a környezet valamikor volt elhagyatott szépsége és a jellegzetesen budapesti foghíj-helyzet végletes jelenléte kihívó és pimaszul inspiratív. El kell ismerjünk, szinte arra ösztönöz, hogy „bele kovácsoljunk“ egy épületet, építményt vagy akár egy „házat“.

Az Ötvösház programja az előzőekből is adódik, de Sarolta személyiségében egybe kapcsolódik iparművészeti törekvéseivel is. Végigvizsgálva a diplomatervet látható, hogy a tervezési program és a választott helyszín nem idegenek egymástól. A tervezett épület finom ékszerként került elhelyezésre a környező beépítés foglalatába. Ez a tervező által kiindulásként megfogalmazott koncepcionális vezérelv határozza meg a beépítést is, amely így módon úgy reagál környezetére, hogy „használja“ azt. A tervezett épület saját törvényszerűségeit követi mindazonáltal a szerencsésen megválasztott tervezési metodika és a tervezői szenzibilitás miatt ügyesen kerüli el a kényszerhelyzeteket – önmaga hasznára fordítva és még ki is használva azokat. Azt gondolom, hogy ebben a helyzetben csak ilyen építész stratégiával lehet nyerni – de lehet.

A terv egyszerű alapelemekből építkezik – egy külső határoló vasbeton héjből és három különböző méretű, kristályfüggőként befüggesztett üvegdoboz határozza meg a belső és a köztes tereket. A külső héj helyenként önmagába fordulva is közrezár tereket ahol ez szükségessé válik. Az alkalmazott vasbeton héj szerepe persze kettős: egyszerre viselkedik skin-ként és kizárólagos tartószerkezetként is. Az építészeti viselkedést nagyon jól magyarázzák az épületről készített egyszerű séma-metszetek is.

A funkcionális rendszer teljesen leköveti az építészeti struktúrát. Az elkülönített terek a különböző ötvösművészeti munkafázisoknak vannak megfelelően, a köztük zajló állandó kommunikáció pedig szükségképpen élteni az épületet. A szintenkénti vízszintes közlekedők a kristálydobozoktól elkülönített térben futnak és csak egy-egy híd képviseli köztük a kapcsolatot. Ezek a hidak az üvegfelületek közt kialakuló köztes térben haladnak keresztül, ami tulajdonképpen „külső“ tér – bár véleményem és talán a tervező szándéka szerint sem beszélhetünk igazából elkülönülő belső és külső terekről. Ezek ugyanis inkább mind köztes, egymásra reflektáló, egymást visszatükröző terek. Azt gondolom, hogy végeredményben ez az egyszerűségből származtatott gazdagság a terv legnagyobb érdeme illetve értéke.

Az alapkonceptióból kifejtett struktúrával kapcsolatban egyetlen gondolat foglalkoztatott ami a függesztett üvegdobozok megközelítését illetve. Azon tűnődtem, hogy ezeknek a külső héjről való befüggesztése vajon nem indokolná-e a szintenként elszórt hidakkal való kapcsolódás elhagyását és nem inkább kizárólag felülről kellene megközelíteni őket? Persze ez a kérdés alapvetően teoretikus, lehet hogy lényegtelen is és túl messze vezet – bár felmerülése bennem a koncepció didaktikus következménye volt.

A külső tömegformálás szintén szorosan összefügg a már említett téralakítási metodikával, sőt, talán annak kivetüléseként is értelmezhető. A hosszanti tömeget a szomszédos belső udvar felől három különböző arányú bemetszés tagolja. Ezek a bemetszések a hagyományos belső udvarok allegóriájaként foghatók fel, egyszerre mind a külső és belső tér egymásba áramlását, együtt értelmezhetőségét eredményezik. Szinte besugározzák, gazdagítják a csatlakozó szűk udvart is. A külső héj a függesztett üvegdobozok előtt lefordul de helyenként fel is hasad, hogy érezhetővé váljon a mögöttes belső tér.

A tervezett épület egészéhez hasonlóan a homlokzatokat is az egyszerűség és a feszített arányrendszer jellemzi. Véleményem szerint a belső homlokzatok jól végiggondoltak és szépek. Az utcai homlokzat viszont elbizonytalanított. Úgy gondolom, hogy az épület belsejétől és az alapvetésként szolgáló építészeti koncepciótól eltérő és idegen módon viselkedik. Az eszközhasználat ugyan hasonlóan visszafogott, de míg az épületen belül ez az egyszerűség mégis hihetetlen gazdagságot eredményez – addig az utcai homlokzaton sematikusnak tűnik. Az alkalmazott három homlokzati elem egyenként, önmagában véve a mögöttes tartalmak tükrében értelmezhető, de az általuk létrehozott együttes homlokzati kép már kevésbé. Nem a környezethez való alkalmazkodás hiányzó fenomenáját keresem ugyan benne, pedig bizonyos tekintetben ez sem hagyható figyelmen kívül.

Ezzel együtt is azt gondolom, hogy Sarolta diplomaterve kiemelkedő alkotás. Nagyon egyszerű, mégis igen gazdag épületet hoz létre - véleményem szerint hibátlan építészeti koncepcióból kiindulva. Felfedezhető benne az ötvösművészet míves szépségű elemeinek átlényegítéséből fakadó építészeti magatartás és a kombinatív kreativitás – mindez újszerű de egyáltalán nem divatos, alkalmazkodó de egyben öntörvényű építészeti produktumban nyilvánul meg.

Végezetül talán elmondhatom, hogy nekem személy szerint Sarolta tervét megismerni és opponálni nagyon jó érzés volt. Jó volt végignézni a terveket és nem csak a fent elemzett értékei miatt, de azért is mert a tervlapok maguk mint építészeti grafikák is igen szépek. Bízom benne, hogy a tisztelt Bíráló Bizottság számára is hasonló élményt jelent majd az Ötvösház és esetleg a tervező „egyéb ötvösmunkáinak“ megismerése.

Köszönettel a figyelmükért és a felkérésért:
Bach Péter